

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
FACULTATEA DE LITERE**

Structuri metaforice în limba maghiară contemporană

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Coordonator:

Prof. univ. dr. Péntek János

Doctorand:

Máthé Zsolt

Cluj-Napoca

2014

CUPRINS

1. INTRODUCERE

1.1. Obiectul lucrării – considerații preliminare

1.2. Structura lucrării

2. SISTEM DE NOTARE

3. CARACTERISTICILE DETERMINANTE ALE METAFOREI: PREMISE

3.1. Două lucruri: cele două elemente ale metaforei

3.2. Relația între elementele metaforei: o identificare lingvistică specifică

4. TEORIA LAKOVIANĂ A METAFOREI

5. TIPURI DE SIMILARITĂȚI ȘI DE METAFORE

6. TRANSFERURI DE ATRIBUTE

6.1. Transferuri metonomice de atribute

6.2. Transferuri non-metonomice de atribute

6.2.1. Zoomorfism

6.2.2. Schimbare de focus

7. DEPISTAREA METAFORICITĂȚII

7.1. Depistarea incompatibilității semantice

7.2. Determinarea elementelor corespondențelor imagistice și cvasi-imagistice

7.3. Identificare sau comparare?

7.4. Identificare metaforică sau transfer de atribute?

7.4.1. Analiza similarităților generatoare de metafore

7.4.2. Analiza diferitelor posibilități ale transferului de atribute

7.4.2.1. Analiza transferului metonimic de atribute

7.4.2.2. Analiza zoomorfismului

7.4.2.3. Analiza schimbării de focus

7.4.3. Analiza lexicalizării

7.4.4. Întrebări-test

7.5. Tipurile de bază ale corespondențelor lingvistice cotidiene relevante în analiza metaforicității

7.5.1. Analiza exemplilor lingvistice

7.5.1.1. Corespondențe de tip A: metafore substanțiale

7.5.1.2. Corespondențe de tip B: cazuri (aparent) hibride

7.5.1.3. Corespondențe de tip C: corespondențe non-metaforice

- 7.5.1.4. Corespondențe de tip D: metafore structurale
- 7.5.1.5. Corespondențe de tip E: corespondențe de natură necunoscută, prezumtiv metaforică
- 7.5.2. Concluzii și observații
  - 7.5.2.1. Metaforă sau transfer metonimic de attribute?
  - 7.5.2.2. Metaforă sau transfer non-metonimic de attribute?
  - 7.5.2.3. Sinteză
- 8. PERSPECTIVA ANALOGIEI ÎN STUDIUL METAFORELOR
  - 8.1. Similaritatea lucrurilor și similaritatea relațiilor: Premise
  - 8.2. Analogia științifică și analogia cotidiană
  - 8.3. Analogie și metaforă
    - 8.3.1. Analiza similarităților generatoare de metafore din perspectiva analogiei
      - 8.3.1.1. Similaritatea structurărilor de sens
      - 8.3.1.2. Similaritatea substanțială
    - 8.3.2. La limita metaforicității
      - 8.3.2.1. Metaforă bazată pe similaritate funcțională sau zoomorfism?
      - 8.3.2.2. Metaforă bazată pe similaritate a structurării de sens sau zoomorfism?
    - 8.3.3. Concluzii
- 9. SCHEME ALE METAFORELOR STRUCTURALE INTERDEPENDENTE
  - 9.1. Grupuri de metafore de forma $[A \cap B_1/B_2/B_3]$: perspective diferite, reliefare, ascundere
  - 9.2. Grupuri de metafore de forma $[A_1/A_2/A_3 \cap B]$: „raza de acțiune” și nucleul de sens al metaforelor
  - 9.3. Scheme ierarhice: sisteme de metafore
  - 9.4. Alte scheme
  - 9.5. Sinteză
- 10. METAFORA POETICĂ ȘI METAFORA COTIDIANĂ
  - 10.1. Modele lingvistice convenționale în metaforizarea poetică
    - 10.1.1. Modele metaforice convenționale
    - 10.1.2. Modele convenționale non-metaforice
      - 10.1.2.1. Comparație devenită metaforă
      - 10.1.2.2. Transfer metonimic devenit metaforă
      - 10.1.2.3. Metafora ca rezultat al schimbării de focus
      - 10.1.2.4. Zoomorfism devenit metaforă
  - 10.2. Procedee poetice
    - 10.2.1. Extinderea

10.2.2. Elaborarea

10.2.3. Problematizarea

10.2.4. Combinarea

10.2.5. Alte particularități

10.2.5.1. „Păcălirea” ipotezei invariabilității

10.2.5.2. Reconcretizări creative

10.3. Structurarea metaforelor în operele literare

10.3.1. Coerență vizuală

10.3.2. Schimbări de perspectivă

10.4. Sinteză

11. CONCLUZII

11.1. Viziune retrospectivă

11.2. Întrebări și concluzii

11.3. Perspective

BIBLIOGRAFIE

ANEXĂ: UN DICȚIONAR AL METAFORELOR STRUCTURALE

A) Metafore structurale ordonate alfabetic după elementul A

B) Metafore structurale ordonate alfabetic după elementul B

Cuvinte-cheie: semantică cognitivă, metaforă cotidiană, metaforă poetică, metaforă substanțială, metaforă structurală, transfer de atribute, zoomorfism, schimbare de focus, similaritate substanțială, similaritate a structurării de sens, similaritate atribuțională, similaritate relațională, analogie, culegere de metafore.

REZUMAT

Metafora a fost mereu în atenția cercetării lingvistice. Se pare că în ultimele decenii volumul lucrărilor de cercetare efectuate asupra acestui subiect a crescut considerabil, în parte, fiindcă prin semantica cognitivă s-au evidențiat noi puncte de vedere. Lucrarea lui George Lakoff și Mark Johnson (1980) este un punct de reper în acest domeniu. Autorii menționați mai sus analizează metaforicitatea limbajului cotidian, oferind exemple care demonstrează că o parte semnificativă a expresiilor noastre lingvistice sunt determinate de metafore și sisteme metaforice conceptuale. Deși ei au ca premisă de lucru limba engleză, rezultatele cercetării lor sunt de maximă utilitate în cercetarea limbii maghiare (vezi în special Kövecses 2005).

Dacă limbajul colocvial este profund impregnat de metafore, apare în mod firesc necesitatea de a găsi o imagine de ansamblu a acestor metafore, o reprezentare în care devin vizibile conexiunile relevante sau tendițele generatoare de metafore. Este evident faptul că nu putem lua în considerare toate expresiile metaforice ale limbii, însă merită creată o colecție parțială și experimentală a acestora, care ar permite verificarea teoriilor relevante și ar servi drept referință viitoarelor cercetări.

Scopul principal al acestei teze este să fixeze direcții posibile de abordare, pentru o metodologie de generare a unei culegeri-pilot de metafore. Lucrarea se concentrează asupra structurilor metaforice ale limbii maghiare contemporane și se ocupă predominant de metaforele cotidiene. O mică parte a studiului este dedicată comparării metaforelor convenționale cu cele ale limbajului poetic. Faptul că studiul se preocupă cu limbajul contemporan nu înseamnă o examinare exclusiv sincronică. Înseamnă doar că aceste date lingvistice dau seamă de starea contemporană a limbii.

Datele analizate ale limbii cotidiene sunt colectate parțial, din lucrări reflectând teoria cognitivă a metaforei (vezi în special Kövecses 2005), dar și din alte surse: predominant din dicționare explicative (în principal din *Dicționarul explicativ al limbii maghiare*: ÉrtSz.), Corpusul Național al Limbii Maghiare (*Magyar nemzeti szövegtár*) și colecția de unități frazeologice a lui Vilmos Bárdosi (2003). Intenția noastră nu a fost prelucrarea acestor colecții de date, ci de a găsi exemple concludente de metafore descrise de cercetătorii cognitiști în domeniu și de a le completa cu alte exemple lingvistice.

Cu toate că supozițiile teoretice ale acestor cercetători au un impact considerabil asupra studiului de față, lucrarea încearcă să acorde atenție și altor puncte de vedere asupra metaforei (bazându-se îndeosebi pe Szilágyi 1996).

Scopul acestei disertații este, printre altele, dezvoltarea unei forme operaționale a tratării datelor lingvistice, de aceea, înainte de expunerea subiectelor relevante, este prezentat un sistem special de notare (**Capitolul 2**).

Ca punct de plecare al studiului nostru, am sintetizat teoriile majore relevante într-o definiție ipotetică a metaforei, destinată în primul rând creării unei baze teoretice ușor accesibile pentru tratarea diferitelor forme ale proceselor metaforice. În această privință, sunt specificate următoarele caracteristici ale metaforizării cotidiene: incompatibilitatea semantică, dualitatea sensului, motivația bazată pe similaritate și identificarea lingvistică specială. Astfel, metafora tipică cotidiană este definită ca fiind în mod esențial o identificare lingvistică specifică (metaforică) a două entități (adică a celor două elemente ale metaforei) pe baza similarității lor. Clarificând natura celor două elemente identificate, lucrarea relevă importanța direcției proceselor metaforice. Sunt subliniate apoi modurile relevante ale identificării metaforice, după cum urmează: identificare bazată pe funcția de denotare a lucrurilor (generată de nevoia de comunicare, în a denumi lucruri care nu pot fi exprimate altfel decât prin perifrazare), „identificare stilistică” (rezultat al numirii sau renumirii unui lucru cu numele altui lucru în scopuri stilistice specifice) și „identificare structurală” (caracteristic metaforelor structurale a căror natură va fi prezentată în următorul paragraf). (**Capitolul 3.**)

Întrucât cadrul teoretic al studiului meu a fost profund influențat de teoria cognitivă a metaforei marcat de George Lakoff și colaboratorii săi, prezint pe scurt principalele caracteristici ale acestei teorii. Cercetătorii menționați afirmă că expresiile noastre metaforice sunt determinate de corespondențe conceptuale. Să luăm ca exemplu următoarele expresii:¹

bazele noii teorii

fundamentul unei argumentări

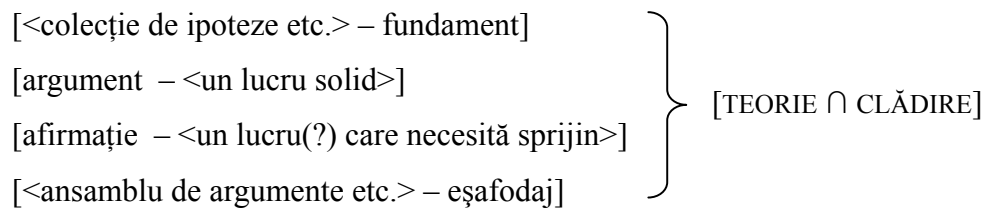
Afirmația se sprijină pe argumente solide.

eșafodaj (adică „ansamblu de argumente, de date, de exemple etc. pe care se bazează o operă, o concepție, o ipoteză, o teorie”)

Cu toate că aceste exemple se referă la imagini diferite (bază, sprijin, eşafodaj), ele sunt părți sau aspecte ale unei singure imagini, cea a clădirii:

---

¹ Expresiile de mai jos au ca sursă *Dicționarul de metafore* (Bucă 2007²: 25, 78, 186 și 70). Am colectat aceste expresii pornind de la propoziții asemănătoare din punct de vedere semantic în limba engleză: *Is that the foundation of your theory? We need to buttress the theory with solid arguments. So far we have put together only the framework of the theory* (exemple citate de Lakoff–Johnson 1980: 46; reliefări în original).

Conform lui George Lakoff și colaboratorii săi, aici avem de a face cu așa-numita „metaforă structurală” (*structural metaphor*) [TEORIE $\cap$ CLĂDIRI],² această metaforă fiind determinată de o serie de corespondențe conceptuale între „domeniul conceptual” (*conceptual domain*) al TEORIEI și cel al CLĂDIRII. În terminologia lakoviană, domeniul conceptual, care în mod tipic reprezintă o imagine concretă, este numit „domeniu-sursă” (*source domain*) (aici: CLĂDIRI), iar celălalt – care este exprimat prin termenii imaginii concrete – este „domeniul-țintă” (*target domain*) (aici: TEORIE). Metafora însăși este o „proiecție conceptuală” (*conceptual mapping*) a domeniului-sursă la domeniul-țintă, această proiecție fiind realizată prin corespondențele vizuale [<colecție de ipoteze etc.> – fundament], [argument – <un lucru solid>], etc. În această privință există o diferență între termenul *metaforă* și cel de *expresie metaforică*, cel din față referindu-se la o proiecție conceptuală, iar cel din urmă reprezentând manifestarea lingvistică a acestei proiecții (într-un cuvânt, într-o expresie sau într-o propoziție) (vezi de exemplu Lakoff 1993: 203). (Despre teoria lakoviană vezi **Capitolul 4.**)

Capitolul următor evidențiază diferitele forme de similarități care stau la baza metaforelor. Conform viziunii tradiționale, metaforele sunt bazate pe similaritate externă, internă, funcțională sau impresională (corespondență a impresiilor) (vezi de exemplu MStilÚ. 481). Analizarea expresiilor metaforice relevă faptul că pentru o examinare detaliată, în anumite situații am putea avea nevoie de completarea și specificarea acestor forme de similarități. Toate aceste forme ale similarității sunt percepute prin compararea a două lucruri concrete (adică lucruri care pot fi sesizate direct prin organele senzoriale), formând în așa fel o singură categorie de similarități, o categorie la care ne referim cu termenul colectiv de *similaritate substanțială*.

Totodată, având în vedere că, în cazul metaforelor structurale cel puțin unul dintre cele două elemente metaforice (elementul A, adică „domeniul-țintă”) este de regulă un concept abstract, mai este nevoie de definirea a unei noi forme de similaritate caracteristică acestor metafore. Această formă de similaritate fiind una de natură semantică, ne vom referi la ea cu termenul de *similaritate a structurării de sens* (prin această denumire indicând „simptomul”, și nu cauza procesului de metaforizare structurală). Așadar, atât similaritatea substanțială cât și cea a structurării de sens sunt

² Prezentând metaforele într-un sistem special de marcare, folosesc semnul „ $\cap$ ” pentru a mă referi la o corespondență metaforică între două elemente. În lucrările de specialitate metaforele structurale apar de regulă în formă de propoziție: „THEORIES (and ARGUMENTS) ARE BUILDINGS” (Lakoff–Johnson 1980: 46).

generatoare de metafore, producând metafore „substanțiale”, respectiv structurale.

Exemple de metafore substanțiale (metafore bazate pe similaritate substanțială):

[<partea de jos a scaunului> $\cap$ piciorul omului/animalului]

cf. *piciorul scaunului* (DRM II: 230)³

[om $\cap$ mină] *Acest om este o mină de erudiție.* (DRM II: 42)

Exemple de metafore structurale:

[TEORIE $\cap$ CLĂDIRE]

[IDEE $\cap$ MÂNCARE]⁴ *hrană spirituală* (DRM I: 551); *a coace ceva în minte* (DRM I: 241);

a mesteca (adică „a plune la cale, a plănuî” – Bucă 2007²: 124);

a înghiți gălușca (DRM I: 652); *a înghiți rușinea, cuvintele* (DRM I: 652)

Pentru a distinge expresiile metaforice de non-metaforice, mai avem în vedere un alt tip important de similaritate: „similaritatea structurală a unor evenimente sau situații” (vezi Szilágyi 1996: 84–88).⁵ În acest caz nu este vorba de două lucruri (concepte) similare, ci de structura a două situații sau scenarii. Să considerăm:

Evenimentul 1: *Își acoperă fața cu mâinile.* (DRM I: 9)

Evenimentul 2: *Un nor negru acoperă soarele.* (DRM I: 9)⁶

În ambele cazuri avem aceeași relație de subiect–obiect: cineva/ceva acoperă ceva. Există deci un paralelism între cele două scenarii. Ca urmare, putem stabili un fel de legătură între elementele corespunzătoare acestor structuri de evenimente: [persoană – nor], [fața sa – soare]. Relația [persoană – nor] ne-ar putea sugera că aici avem de a face cu o metaforă (personificarea norului: norul „face ceva” cu soarele), dar cum nu există nici o similaritate relevantă între cele două elemente conectate, interpretarea acestei relații ca fiind metaforică ne-ar induce în eroare. Conform lui Szilágyi (1996: 84–88), corespondența în cauză este rezultatul așa numitului „zoomorfism”.⁷ (Diferitele tipuri de similarități și metafore sunt prezentate în **Capitolul 5.**)

După descrierea tipurilor relevante ale similarității și ale metaforei, sunt expuse pe scurt

³ DRM = Kelemen Bela (red. principal): *Dicționar român–maghiar*. Vol. I-II, Editura Academiei Române, 1964.

⁴ Această metaforă este descrisă de Lakoff–Johnson (1980: 46–47), Kövecses (2005) etc. (Aceste surse au stat la baza colectării exemplelor relevante din limba română.)

⁵ Aici Szilágyi (1996: 84–88) definește de asemenea un fenomen lingvistic non-metaforic bazat pe acest tip de similaritate. Prezintă mai jos acest fenomen, urmărind în general ideile sale.

⁶ Am ales această propoziție din DRM ca fiind o echivalentă – puțin modificată – a propoziției maghiare: „*A felhő eltakarta a napot*” (citată de Szilágyi 1996: 86).

⁷ Acest termen se referă nu numai la animale ci și la ființele umane.

acele operațiuni lingvistice non-metaforice care ar putea părea metafore în urma unei analize superficiale. Ne referim la ele ca la „transferuri de atribute”, ele având caracter local și caracter de aplicare de regulă: contrar metaforei, aceste transferuri sunt locale (în principiu ele nu afectează sensul lexical al cuvântului), fiind numai aplicații ale unei reguli lingvistice pentru a exprima eficient o anumită situație. Următoarele tipuri de transfer de atribute sunt luate în considerare: transferul metonimic de atribute (metonimia și operațiile similare metonimiei), zoomorfismul și așa-numita „schimbare de focus”. Cea din urmă – după definiția lui Szilágyi (2004a: 25–26) – este un fel de transformare lingvistică al mesajului plănuit, un proces prin care schimbăm focusul de la agentul activ la alt element de comunicare, transferând atributele relevante ale agentului (care între timp a devenit implicit) la elementul în discuție. De exemplu, dacă mesajul plănuit este „(Eu) pot să tai bine cu cuțitul acesta, fiindcă este ascuțit”, manifestarea sa lingvistică – prin schimbare de focus – va fi: *Acest cuțit taie bine*.⁸ (Despre diferitele transferuri de atribute vezi **Capitolul 6**.)

În capitolul următor sunt enumerate acele întrebări practice importante care pot apărea în colectarea și ordonarea expresiilor lingvistice cotidiene, relevante pentru o analiză concentrată asupra posibilității lor natură metaforică. Întrucât caracteristica primordială a metaforei într-un text este incompatibilitatea semantică, este semnalată mai întâi problema elaborării unei metode ușor aplicabile pentru depistarea acestei incompatibilități; o metodă care – dacă e posibil – ar elimina intuiția lingvistică și subiectivitatea. Prezența incompatibilității semantice într-o anumită expresie implică o corespondență între două elemente: un element care întrerupe omogenitatea semantică a textului și un element prin intermediul căruia putem interpreta sensul primului element, restabilind astfel omogenitatea semantică. De aici apar probleme practice referitoare la identificarea și denumirea exactă a acestor elemente. Prin analiza câtorva cazuri concrete evidențiem faptul că în cursul denumirii acestor elemente este recomandabil eliminarea metaforicității inerente (dacă este cazul) și găsirea – în măsura posibilităților – a unei denumiri precise, printr-un singur cuvânt.

În continuare este abordată chestiunea selectării expresiilor metaforice dintre acele expresii care conțin o presupusă incompatibilitate semantică. Ca un prim pas al acestei selecții, lucrarea se ocupă cu excluderea comparațiilor din aceste expresii – în cele mai multe cazuri prin criterii sintactice. După excluderea comparațiilor putem fi siguri că restul expresiilor cu care lucrăm sunt motivate fie de identificare metaforică, fie de o altă operație similară (adică de transfer de atribute). Ca urmare, aceste expresii lingvistice pot fi considerate – într-un sens mai restrâns – relevante pentru analiza metaforicității.

---

⁸ Exemplul acesta se bazează pe cele ale lui Szilágyi (2004a: 26).

Pentru o administrare mai eficientă a datelor lingvistice, este elaborat un algoritm de testare a corespondențelor semantice (care motivează datele analizate) privind posibila lor natură metaforică. Depinzând de prezența sau absența similarităților generatoare de metafore și de diferitele tipuri de transferuri de atribute, se deduc cinci tipuri de bază ale corespondențelor menționate mai sus în limba cotidiană :

	Există similaritate substanțială?	Există transfer de atribute?	Există similaritate a structurării de sens?
Corespondențe de tip A: metafore substantiale	Da	Nu	
Corespondențe de tip B: corespondențe (aparent) hibride	Da	Da	
Corespondențe de tip C: corespondențe non-metaforice	Nu	Da	
Corespondențe de tip D: metafore structurale	Nu	Nu	Da
Corespondențe de tip E: corespondențe de natură necunoscută, prezumtiv metaforică	Nu	Nu	Nu

Această clasificare relevă faptul că există două mari categorii de corespondențe (corespondențele de tip B și E) a căror natură este neclară – cel puțin în faza inițială a selectării expresiilor. Pe când corespondențele de tip B – în ceea ce privește baza lor motivațională – se vor situa la limita dintre metaforă și transfer de atribute, categoria corespondențelor de tip E este o categorie pur metodologică, o „listă de așteptare” a acelor cazuri care vor aparține, după toate probabilitățile, categoriei corespondențelor de tip A sau D, dar a căror clasificare este suspendată până la găsirea unor informații suplimentare despre acestea.

Analiza expresiilor lingvistice relevă că linia de separare între categoriile sus-menționate sunt adesea imprecise, percepția existenței a unor caracteristici de multe ori poate fi discutabilă. Există multe cazuri tranzitorii depinzând de măsura în care suntem siguri de prezența unei anumite caracteristici. Ca atare, tipurile de bază ale corespondențelor pot fi considerate prototipuri⁹ ale

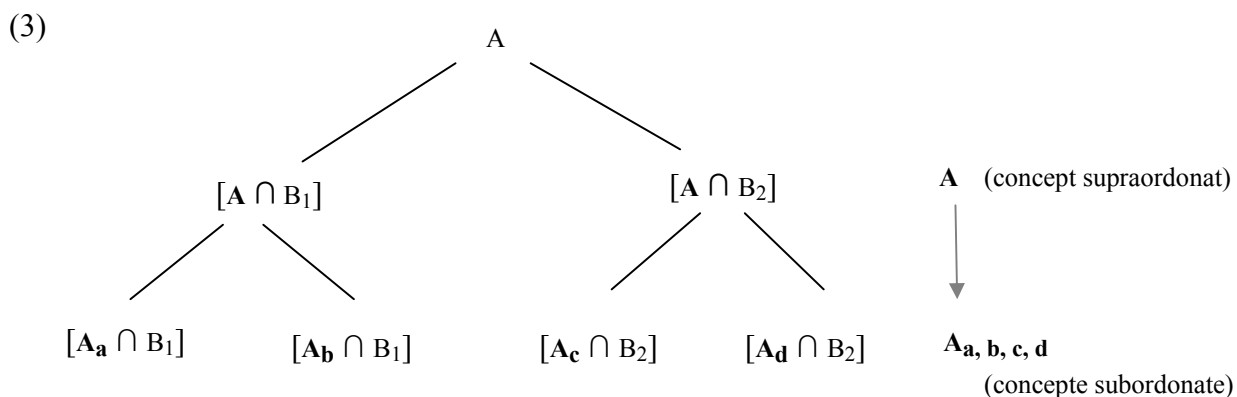
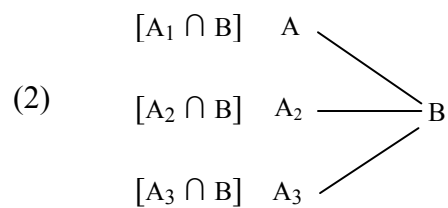
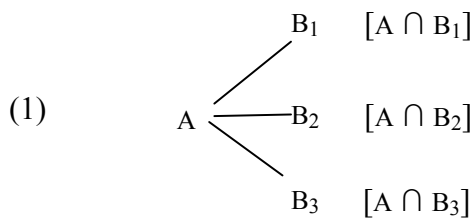
⁹ Prin termenul *prototip* mă refer la teoria prototipurilor elaborată de Eleanor Rosch (despre această teorie vezi de exemplu Lakoff 1987b sau Taylor 2003³).

categoriilor lor, având numai funcția de a ne orienta în procesul de evaluare corectă a metaforicității „la prima vedere”. (Despre problemele practice ale separării expresiilor metaforice de cele non-metaforice vezi **Capitolul 7.**)

Întrucât procedeul de relevare a bazei motivaționale a unei anumite expresii lingvistice este determinată în mare măsură de percepția similarității, într-un capitol separat ne ocupăm de analiza acestei percepții. În acest scop folosim o metodă specială: metoda evidențierii analogiilor care pot genera procesul de creare a metaforelor. Bazându-ne în mare parte pe teoria analogiei elaborate îndeosebi de Dedre Gentner și colaboratorii săi (vezi Gentner 1983, Gentner–Markman 1997 etc.), facem distincția dintre similaritatea lucrurilor („similaritatea atribuțională” – *attributional similarity*) și similaritatea relațiilor („similaritate relațională” – *relational similarity*). În acest context, analogia este definită ca fiind determinată în mod esențial de similaritate relațională care, în cazuri optime, se manifestă prin proiectarea unei structuri complexe de la o reprezentare mentală a cunoștințelor (*knowledge representation*) la alta. În acest fel, perspectiva analogiei ne oferă o metodă specială pentru descompunerea corespondențelor metaforice în cel puțin patru elemente: $[a_1 : a_2 :: b_1 : b_2]$; această descompunere facilitând o analiză detaliată a diferitelor tipuri de similaritate.

Pentru a sublinia caracteristicile definiției ale analogiilor cotidiene, acestea sunt comparate cu analogiile științifice care sunt mai consecvente în conștientizarea similarității relaționale. Apoi este examinată posibila natură relațională a diferitelor tipuri de similaritate generatoare de metafore. Din această analiză rezultă că, similaritatea structurării de sens are fără îndoială un caracter relațional, cu toate că există numai o singură subclasă a similarității substanțiale – și anume cea a similarității funcționale – care în mod sigur poate fi considerată relațională. Pornind de la faptul că, similaritatea structurală a unor evenimente sau situații (adică similaritatea care stă la baza zoomorfismelor) are și ea un caracter relațional, surprindem modul în care perspectiva analogiei poate să devină utilă în distingerea metaforelor de zoomorfisme. (Despre problemele cercetării metaforei din viziunea analogiei vezi **Capitolul 8.**)

În capitolele anterioare au fost studiate caracteristicile interne ale metaforelor, în special similaritățile care le generează, precum și problemele delimitării lor de procesele non-metaforice, prezentând multe exemple din limba maghiară cotidiană. Urmând în mare parte ideile teoriei lakoviene (adaptate pentru limba maghiară de Kövecses 2005), capitolul următor se concentrează asupra câtorva caracteristici externe ale metaforizării, și anume asupra modului în care metaforele structurale apar în limbă urmând tendinței de a forma diferite grupuri și sisteme. În general, o metaforă structurală $[A \cap B]$ poate apărea în următoarele trei scheme importante:

Schema (1) ne arată că referindu-ne metaforic la un anumit concept abstract (elementul A), accentuăm diferite aspecte ale acestuia prin utilizarea unor imagini concrete diferite (prin elementele B_1 , B_2 și B_3). Schema inversă (2) reprezintă acele concepte abstracte (A_1 , A_2 , A_3) care pot fi conectate metaforic la un anumit concept concret (B), evidențiind acele aspecte ale acestui concept care pot fi utilizate în procesul de metaforizare. Schema (3) reprezintă un sistem complex de metafore, în care corelațiile vizuale sunt combinate cu ierarhia conceptuală. (În teoria cognitivă a metaforei aceste grupări au fost analizate în profunzime, fiind ilustrate de o mulțime de exemple, vezi de pildă Kövecses 2005. Adaptându-le lucrării noastre și completându-le, prezentăm pe scurt ideile aferente ale teoriei cognitive a metaforei în **Capitolul 9**).

Ca un ultim pas al acestei cercetări, apare tendința fixării naturii metaforizării cotidiene, în contrast cu manifestarea sa poetică. Se arată faptul că metaforele poetice au ca sursă în limbajul cotidian nu numai metafore, ci și alte operații cvasi-metaforice (adică comparații și transferuri de atribute). Fenomenele lingvistice obișnuite, indiferent dacă sunt metaforice sau nu, pot fi transferate în procesul de metaforizare poetică în nenumărate moduri, luând forme variate ale creativității (de la oglindirea simplă a modelelor lingvistice convenționale până la transformări sofisticate ale acestor modele). Pentru a ilustra această teorie, sunt aduse câteva argumente ale inventivității poetice din literatura maghiară (urmărind în mare parte ideile lui Lakoff–Turner 1989 și Kövecses 2005: 59–67). Pe lângă aceasta, este relevat faptul, că formele structurării metaforelor poetice diferă semnificativ de cele ale metaforelor cotidiene. Dacă metaforele poetice sunt destinate creării coerenței vizuale a unei anumite opere literare autonome, metaforele cotidiene sunt, în cele mai

multe cazuri, manifestări convenționale ale unei tradiții de generare de imagini greu de conturat ale unei anumite comunități lingvistice (vezi **Capitolul 10**).

În ansamblu, trebuie subliniat caracterul practic al disertației, vizând cu precădere administrarea datelor lingvistice. Toate problemele teoretice expuse în cursul cercetării sunt menite, în primul rând, să faciliteze formarea unei metode pentru crearea unei colecții experimentale de metafore cotidiene maghiare, și nu ca să genereze dispute teoretice fără sfârșit. În această privință, pornind de la necesitatea implementării unei terminologii adecvate și a unui sistem de notare ușor de aplicat în ordonarea datelor lingvistice, în câteva cazuri sunt introduse, cu caracter provizoriu, termeni și notații noi. Totodată, această cercetare relevă problemele de practicabilitate a unor idei teoretice prealabile.

Pe lângă problemele teoretice (aparente), lucrarea de față scoate în evidență importante probleme metodologice, legate îndeosebi de formele posibile ale redactării unei culegeri de metafore. În această privință, **Anexa** acestei lucrări, urmând structura unui dicționar bilingv, schițează un model posibil pentru o redactare de acest gen, înșirând metafore structurale maghiare în ordine alfabetică după elementul A, respectiv B. (Gruparea metaforelor structurale în acest fel are deja precedente, vezi de exemplu Kövecses 2005). Luând în considerare însă rezultatele lingvisticii moderne și realizările tehnologiei lingvistice, ne putem aștepta la o apariție a unei colecții de metafore în formă de rețea. Aceasta ar fi o rețea în care elementele metaforei, A și B, ar fi noduri conectate între ele și cu o mulțime de alte elemente prin echivalări metaforice (teoria neurală a metaforei – vezi Lakoff 2008 – ar putea servi drept punct de reper în această privință).

În ceea ce privește sursele colectării expresiilor metaforice, există multe lucrări de referință utile care conțin o serie de date lingvistice relevante, dar pentru o analiză practică mai precisă și mai amplă, va fi nevoie neapărat de prelucrarea unei baze vaste de date lingvistice folosind metodele lingvisticii de corpus (aplicarea acestor metode având deja o tradiție în studiul metaforelor – vezi de exemplu Stefanowitsch 2007a,b, Deignan 2008).

Cu toate că metodele prezentei cercetări, vor avea nevoie, în mod cert, de precizări și completări ulterioare, lucrarea se dorește a fi o viziune panoramică a subiectelor relevante și a întrebărilor ridicate de acestea care, la rândul lor, pot stimula cercetările viitoare ale metaforei.

BIBLIOGRAFIE

1. Sursele exemplor lingvistice¹⁰

AEÖP = Ady Endre *Összes prózai művei*. VII. kötet. *Újságcikkek, tanulmányok*. (Ady Endre *Összes művei*. Főszerk. Földessy Gyula és Király István) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968.

AEÖV = Ady Endre *Összes versei*. A szöveget gondozta: Láng József és Schweitzer Pál. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

AJÖM = Arany János *Összes művei*. I–III., VI. kötet. Sajtó alá rendezte: Voinovich Géza. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1951–1952.

Bárdosi Vilmos (főszerk.) 2003. *Magyar szólástár. Szólások, helyzetmondatok, közmondások, értelmező és fogalomköri szótára*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Büky László 2002. *Füst Milán metaforahasználatának alapjai (szótárszerű feldolgozásban)*. Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged.

CsVM = Csokonai Vitéz Mihály: *Költemények*. IV. kötet. 1797–1799. Sajtó alá rendezte: Szilágyi Ferenc. (Csokonai Vitéz Mihály *Összes művei*. Sorozatszerkesztő: Szilágyi Ferenc és Szuromi Lajos) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994.

ÉKSz.² = Pusztai Ferenc (főszerk.) 2003². *Magyar értelmező kéziszótár*. [Ediția a doua.] Akadémiai Kiadó, Budapest.

ÉrtSz. = Bárczi Géza – Országh László (főszerk.): *A magyar nyelv értelmező szótára*. I–VII. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959–1962. (Varianta CD: Arcanum Adatbázis Kft., 2004.)

HI = Horváth Imre: *Megrövidült végtelen. Verseik*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1987.

IGy = Illyés Gyula *Összegyűjtött versei*. I. kötet. Szerkesztette: Domokos Mátyás. Szépirodalmi Kiadó, 1993.

JAÖV = József Attila *Összes versei*. I–III. kötet. Kritikai kiadás. Közzéteszi Stoll Béla. Balassi Kiadó, Budapest, 2005.

JGyÖM = Juhász Gyula *Összes művei*. I–III. kötet. Szerkeszti: Péter László. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1963.

MEK = Magyar Elektronikus Könyvtár, www.mek.oszk.hu

MNSZ. = *Magyar nemzeti szövegtár*. – Váradi Tamás: The Hungarian National Corpus. In: *Proceedings of the 3rd LREC Conference*. Las Palmas, Spanyolország, 2002, 385–389.
<http://corpus.nytud.hu/mnsz>

Olosz Katalin (szerk.) 1982. *Ha folyóvíz volnék. A magyar népi líra antológiája*. Dacia

---

¹⁰ În unele cazuri, exemplele lingvistice au fost preluate și din lucrări de referință (vezi partea a doua a bibliografiei).

Könyvkiadó, Kolozsvár.

Ortutay Gyula – Katona Imre (szerk.) 1975. *Magyar népdalok*. I–II. kötet. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest.

PSK I. = Petőfi Sándor *Költeményei* 1842–1845. (Petőfi Sándor *Összes művei*. I. kötet.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1951.

PSK III. = Petőfi Sándor *Költeményei* 1848–1849. (Petőfi Sándor *Összes művei*. III. kötet.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1951.

PSSZD = Petőfi Sándor *Szépprózai és drámai művei*. (Petőfi Sándor *Összes művei*. IV. kötet.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1952.

PSÖM II. = Petőfi Sándor *Összes költeményei* (1844. január – augusztus). (Petőfi Sándor *Összes művei*. Szerk. Kiss József. II. kötet.) Kritikai kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983.

PSÖM V. = Petőfi Sándor *Összes költeményei* (1847). (Petőfi Sándor *Összes művei*. V. kötet. Szerk. Kerényi Ferenc) Kritikai kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008.

RM = Radnóti Miklós *Művei*. Szerkesztette: Réz Pál. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1982.

VM = Vörösmarty Mihály *Összes művei*. Szerkeszti: Horváth Károly és Tóth Dezső. 9. kötet. *Drámák IV. Csongor és Tünde. Kincskeresők. Várnász*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989.

2. Lucrări de referință

Arisztotelész 2004. *Poétika*. Ford. Sarkady János. Lazi Könyvkiadó, Szeged.

Balaskó Mária 2004. Számítógép és lexikográfia. In: Fóris Ágota – Pálfy Miklós (szerk.): *A lexikográfia Magyarországon*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, pp. 123–135.

Bencze Ildikó 2006. *A metonímia értelmezései a kognitív nyelvészetben*. Egyetemi szakdolgozat. [Lucrare de licență.] Szakirányító: Szilágyi N. Sándor. Kézirat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár.

Bencze Ildikó 2007. *Az elliptikus metonímia és a rendszeres poliszémia elhatárolásának problémái*. Magiszteri dolgozat. [Lucrare de masterat.] Szakirányító: Szilágyi N. Sándor. Kézirat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár.

Bencze Lóránt 1985. A metaforáló agy és elme. *Valóság*. XXVII. évf., 6. szám.

Bencze Lóránt 1996. A szóképek, az alakzatok és a metaforaalkotás. Trópusok és figurák. In: Szathmári István (szerk.): *Hol tart ma a stilisztika? Stíluselméleti tanulmányok*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 234–309.

- Benczik Vilmos 2001. A metafora mint az inopia korrekciója. In: Kemény Gábor (szerk.): *A metafora grammatikája és stilisztikája*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, pp. 22–30.
- Borbás Gabriella 2001. Igei metaforizáció – főnévi metaforizáció. In: Kemény Gábor (szerk.): *A metafora grammatikája és stilisztikája*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, pp. 57–61.
- Borcilă, Mircea 1997. The metaphoric model in poetic texts. In: Péntek János (szerk.): *Szöveg és stílus*. Szabó Zoltán köszöntése. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, pp. 97–104.
- Bucă, Marin 2007². *Dicţionar de metafore*. [Ediţia a doua.] Editura Vox CART, Bucureşti.
- Csúri Bálint 1910. Az ige. *Nyelvészeti Füzetek* 63: 48–69.
- Deignan, Alice 1995. *Metaphor*. (Collins Cobuild English Guides 7.) The University of Birmingham, HarperCollins Publishers, London.
- Deignan, Alice 2008. Corpus linguistics and metaphor. In: Gibbs, Raymond W., Jr. (ed.): *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*. Cambridge University Press, Cambridge, pp. 280–294. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511816802.018> (2 mai 2013)
- Demény István Pál 2002. *Széles vízen keskeny palló*. Pallas–Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda.
- Eysenck, Michael W. – Keane, Mark T. 2003. *Kognitív pszichológia. Hallgatói kézikönyv*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Forgács Tamás 2007. *Bevezetés a frazeológiába. A szólás- és közmondáskutatás alapjai*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Fónagy Iván é. n. [1998]. *A költői nyelvről*. Corvina, [h. n.].
- Fóris Ágota 2008. *Kutatásról nyelvészeknek. Bevezetés a tudományos kutatás módszertanába*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Fóris Ágota 2013. Az analógia szerepe a modern nyelvészeti kutatásokban. In: Kádár Edit – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Analógia és modern nyelvtan*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2013, pp. 99–113.
- Galaczi Árpád 1995. *A RAJTA helyzet jelentésszerkezete a magyar nyelvben*. Szakdolgozat. Kézirat. Szakirányító: Szilágyi N. Sándor. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Kolozsvár. <http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/galaczi> (6 iunie 2014)
- Gábor Kata – Héja Enikő – Kuti Judit – Nagy Viktor – Váradi Tamás 2008. A lexikon a nyelvtechnológiában. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan*. 4. kötet. *A szótár szerkezete*. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 853–895.
- Gentner, Dedre 1982. Are scientific analogies metaphors? In: Miall, David S. (szerk.): *Metaphor: Problems and perspectives*. Harvester Press Ltd. Brighton, 106–132. <http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/Gentner82a.pdf> (2 mai 2012)

- Gentner, Dedre 1983. Structure-mapping: A theoretical framework for analogy. *Cognitive Science* 7: 155–170. <http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/Gentner83.pdf> (2 mai 2012)
- Gentner, Dedre – Bowdle, Brian 2008. Metaphor as structure-mapping. In: Gibbs, R. (szerk.): *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*. Cambridge University Press, New York, 109–128. http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/gentner&Bowdle_2008.pdf (2 mai 2012)
- Gentner, Dedre – Bowdle, Brian F. – Wolff, Phillip – Boronat, Consuelo 2001. Metaphor is like analogy. In: Gentner, D. – Holyoak, K. J. – Kokinov, B. N. (szerk.): *The analogical mind: Perspectives from cognitive science*. MIT Press, Cambridge MA, 199–253. <http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/GentnerA2K01.pdf> (10 mai 2012)
- Gentner, Dedre – Clement, Catherine 1988. Evidence for relational selectivity in the interpretation of analogy and metaphor. In: Bower, G. H. (szerk.): *The psychology of learning and motivation: Advances in research and theory* (Vol. 22). Academic Press. New York, 307–358. <http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/GentnerClement88.pdf> (2 mai 2012)
- Gentner, Dedre – Markman, Arthur B. 1997. Structure mapping in analogy and similarity. *American Psychologist* 52(1): 45–56. <http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/GentnerMarkman97.pdf> (2 mai 2012)
- Gibbs, Raymond W., Jr. 1994. *The poetics of mind. Figurative thought, language and understanding*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Goatly, Andrew 1997. *The language of metaphors*. Routledge, London and New York.
- Gombocz Zoltán 1997. *Jelentés tan és nyelvtörténet. Válogatott tanulmányok*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Horváth Katalin 1983. *Transzformációs csoportok a magyarban. (Nyelvtudományi Értekezések 115. sz.)* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Imre Attila 1999. *Az ÁT viszony jelentésszerkezete a magyar nyelvben*. Egyetemi szakdolgozat. Szakirányító: Szilágyi N. Sándor. Kézirat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár. http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/imre_a (6 iunie 2014)
- Johnson, Mark 1987. *The body in the mind. The bodily basis of meaning, imagination and reason*. The University of Chicago Press. Chicago and London.
- Juhász József 1980. A frazeológia mint nyelvészeti diszciplína. In: Rácz Endre – Szathmári István (szerk.): *Tanulmányok a mai magyar nyelv szókészlettana és jelentéstana köréből*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 79–97.
- Kálmán László 2013. Kell-e nekünk metafora? In: Kádár Edit – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Analógia és modern nyelvéírás*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, pp. 138–147.
- Károly Sándor 1970. *Általános és magyar jelentés tan*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

- Kemény Gábor 2002. *Bevezetés a nyelvi kép stilsztikájába*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Keszler Borbála (szerk.) 2000. *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kiefer Ferenc é. n. [2007]. *Jelentélmélet*. Corvina, Budapest.
- Kocsány Piroska 2008. Metafora [címszó]. In: Szathmári István (főszerk.): *Alakzatlexikon*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, pp. 390–402.
- Kovács László 2011. *Fogalmi rendszerek és lexikai hálózatok a mentális lexikonban*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Kövecses Zoltán 1998. A metafora a kognitív nyelvészetben. In: Pléh Csaba – Győri Miklós (szerk.): *A kognitív szemlélet és a nyelv kutatása*. Pólya Kiadó, Budapest, pp. 50–82.
- Kövecses Zoltán 2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Typotex, Budapest.
- Kövecses Zoltán 2009. Versengő metaforaelméletek? „Ez a sebész egy hentes.” *Magyar Nyelv* 105 (3): 271–280. http://www.c3.hu/~magyarnyelv/09-3/kovecses_093.pdf (13 iunie 2014)
- Kövecses Zoltán – Tóth Marianne – Babarci Bulcsú é. n. *A picture dictionary of English idioms*. Vol. 1–4. Eötvös University Press, Budapest. (Vol. 1: *Emotions*, vol. 2: *Human relationships*, vol. 3: *Actions and events*, vol. 4: *Thought and the mind*)
- Kuti Judit – Varasdi Károly 2006. Fiktív mozgás és eseményszerkezet. *Világosság* 2006/8–9–10., pp. 129–135. <http://www.vilagosság.hu/pdf/20070507213717.pdf> (6 iunie 2014)
- Lakoff, George 1987a. The death of dead metaphor. *Metaphor and Symbolic Activity* 2(2): 143–147.
- Lakoff, George 1987b. *Women, fire, and dangerous things. What categories reveal about the mind*. The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Lakoff, George 1993. The contemporary theory of metaphor. In: Ortony, Andrew (ed.): *Metaphor and Thought*. Second edition. Cambridge University Press, Cambridge, pp. 202–251, <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139173865.013> (23 aprilie 2013)
- Lakoff, George 2008. The neural theory of metaphor. In: Gibbs, Raymond W., Jr. (ed.): *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*. Cambridge University Press, Cambridge, Cambridge, pp. 17–38. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511816802.003> (2 mai 2013)
- Lakoff, George – Espenson, Jane – Schwartz, Alan 1991. *Master Metaphor List*. Second edition. University of California at Berkeley, <http://araw.mede.uic.edu/~alansz/metaphor/METAPHORLIST.pdf> (13 mai 2014)
- Lakoff, George – Johnson, Mark 1980. *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press. Chicago and London.
- Lakoff, George – Turner, Mark 1989. *More than cool reason. A field guide to poetic metaphor*. The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Lengyel Zsolt 2008. *Magyar asszociációs normák enciklopédiája I*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

- Máthé Dénes 2005. *A költői kép szemiotikai és irányzati vizsgálata a két világháború közti magyar költészetben. Expresszionizmus, szürrealizmus, tárgyias-intellektuális stílus*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
- Máthé Zsolt 2001. *A Kozmosz éneke. Kognitív szemantikai elemzés*. Egyetemi szakdolgozat. [Lucrare de licență.] Szakirányító: Szilágyi N. Sándor. Kézirat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár. http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/mathe_zs (6 iunie 2014)
- Máthé Zsolt 2004. „Maros mellett két szép zöld ág”. *Kognitív szemantikai tallózás a magyar népdalszövegek világában*. Magiszteri dolgozat. [Lucrare de masterat.] Szakirányító: Szilágyi N. Sándor. Kézirat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár.
- Máthé Zsolt 2009. *Ösvény egy kísérleti metaforatár felé. Kiinduló kérdések – különös tekintettel a hasonlóságészlelésre*. In: Székely Tünde et al. (szerk.): X. RODOSZ Konferenciakötet. RODOSZ–Clear Vision Könyvkiadó. [Kolozsvár], 109–120, <http://www.rodosz.ro/files/Mathe%20Zsolt.pdf> (14 decembrie 2012)
- Máthé Zsolt 2010a. *A köznyelvi metaforák explicitás szerinti osztályozása: adalékok és kérdések*. In: Szép Sándor (szerk.): Doktorandus fórum 2010. Editura Cermin, Iași, 129–134.
- Máthé Zsolt 2010b. *A metaforagyánús köznyelvi megfelelések alaptípusai: gyakorlati kérdések*. Előadás. PhD-konferencia, Balassi Bálint Intézet, Budapest, 2010. november 29.
- Máthé Zsolt 2010c. *Költői versus köznyelvi metaforizálás. Kognitív szemantikai adalékok*. *Magyar Nyelvjárások*. (2010) XLVII., 133–155. <http://mnytud.arts.klte.hu/mnyj/48/mnyj48.pdf> (14 decembrie 2012)
- Máthé Zsolt 2012. *Analógiaszemlélet a metaforakutatásban. Gyakorlati vonatkozások*. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* (2012) 56/2: 99–118. http://www.sztanyi.ro/download/NYIRK_2012_2.pdf (8 noiembrie 2013)
- Máthé Zsolt 2013. *Hasonlóságvizsgálati kérdések az analógiaszemléletű metaforakutatásban*. In: Kádár Edit – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Analógia és modern nyelvleírás*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, pp. 178–193.
- Medin, Douglas L. – Goldstone, Robert L. – Gentner, Dedre 1990. *Similarity involving attributes and relations: judgments of similarity and difference are not inverses*. *Psychological Science* 1(1) : 64–69. <http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/MedinGoldstoneGentner90.pdf> (2 mai 2012)
- Medin, Douglas L. – Goldstone, Robert L. – Gentner, Dedre 1993. *Respects for similarity*. *Psychological Review* 100 (2): 254–278. <http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/MedinGoldstoneGentner93.pdf> (2 mai 2012)

- MStilÚ. = Szathmári István (szerk.): *A magyar stilisztika útja*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1961.
- MStilV.³ = Fábrián Pál – Szathmári István – Terestyéni Ferenc: *A magyar stilisztika vázlat*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1974³ [Erdítia a treia.]
- Pajzs Júlia 2004. A korpuszalapú szótárírás alternatívái. In: Tóth Szergej – Földes Csaba – Fóris Ágota (szerk.): *Lexikológiai és lexikográfiai látkép: problémák, paradigmák, perspektívák*. (Nyelvészeti Füzetek Szótársorozata – 3. kötet). Generalia, Szeged, pp. 134–141.
- Páll László 1999. *A BENNE viszony jelentésszerkezete a magyar nyelvben*. Egyetemi szakdolgozat. Szakirányító: Szilágyi N. Sándor. Kézirat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár. http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/pall_1 (6 iunie 2014)
- Pethő Gergely 2003. A főnevek poliszémiája. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Igék, főnevek, melléknevek. Előtanulmányok a mentális szótár szerkezetéről*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2003, pp. 57–124.
- Pethő Gergely 2005. A nem rendszeres poliszémiajelenségek kognitív háttere. In: Kertész András – Pelyvás Péter (szerk.): *Tanulmányok a kognitív szemantika köréből*. (Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXI.). Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 127–181.
- Pléh Csaba 1998. *A mondatmegértés a magyar nyelvben*. Pszicholingvisztikai kísérletek és modellek. Osiris Kiadó, Budapest, 1998.
- Pragglejaz Group 2007. MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse. *Metaphor and Symbol* 22(1): 1–39.
- Prószéky Gábor 2004. Az elektronikus papírszótártól az „igazi” elektronikus szótárak felé. In: Fóris Ágota – Pálfy Miklós (szerk.): *A lexikográfia Magyarországon*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, pp. 81–87.
- Rattermann, Mary Jo – Gentner, Dedre 1998. More evidence for a relational shift in the development of analogy: children`s performance on a casual-mapping task. *Cognitive Development* 13: 453–478. <http://groups.psych.northwestern.edu/gentner/papers/RattermannGentner98b.pdf> (10 iunie 2014)
- Ritchie, David 2003. Categories and similarities: a note on circularity. *Metaphor and Symbol* 18(1): 49–53.
- Sass Bálint 2009. "Mazsola" – eszköz a magyar igék bővítményszerkezetének vizsgálatára. In: Váradí Tamás (szerk.): *Válogatás az I. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia előadásaiából*. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, pp. 117–129, <http://www.nytud.hu/alknyelvdok07/proceedings07/Sass.pdf> (14 mai 2014).
- Seitz, Jay A. 2005. The neural, evolutionary, developmental, and bodily basis of metaphor. *New Ideas in Psychology* 23: 74–95.

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0732118X05000280#> (10 iunie 2014)

- Somkerek József 1999. *Az ALATT/FÖLÖTT viszony jelentésszerkezete a magyar nyelvben*. Egyetemi szakdolgozat. Szakirányító: Szilágyi N. Sándor. Kézirat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár. <http://mnytud.arts.klte.hu/szilagyi/somkerek> (6 iunie 2014)
- Spannrafft Marcellina 2001. Lélekmetaforák a magyarban és a japánban. Kontrasztív szemantikai elemzés. In: Geecsó Tamás (szerk.): *Kontrasztív szemantikai kutatások*. Tinta Könyvkiadó, Budapest, pp. 242–251.
- Stefanowitsch, Anatol 2007a. Corpus-based approaches to metaphor and metonymy. In: Stefanowitsch, Anatol – Gries, Stefan Thomas (eds.): *Corpus-based approaches to metaphor and metonymy*. Mouton de Gruyter, Berlin and New York, pp. 1–16.
- Stefanowitsch, Anatol 2007b. Words and their metaphors: a corpus-based approach. In: Stefanowitsch, Anatol – Gries, Stefan Thomas (eds.): *Corpus-based approaches to metaphor and metonymy*. Mouton de Gruyter, Berlin and New York, pp. 63–105.
- Szántó Bórkka 2009. Szinesztézis és szinesztézia. A szinesztézia neurolingvisztikai alapjai. In: Székely Tünde et al. (szerk.): *X. RODOSZ Konferenciakötet*, RODOSZ – Clear Vision Könyvkiadó, h. n., [Kolozsvár], 2009, pp. 159–170.
- Szántó Bórkka 2011. *A szinesztézia kognitív szemantikai megközelítése*. Doktori értekezés. Tudományos irányító: Péntek János. Kézirat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár.
- Szilágyi N. Sándor 1996. *Hogyan teremtsünk világot? Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára*. Erdélyi Tankönyvtanács, Kolozsvár.
- Szilágyi N. Sándor 2004a. *Elmélet és módszer a nyelvészetben – különös tekintettel a fonológiára*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.
- Szilágyi N. Sándor 2004b. *A jelentésvilág szerkezete*. Előadás a Mindentudás Egyetemén. Kolozsvár, 2004. november 18. <http://mindentudas.hu/elodasok-cikkek/item/90-a-jelent%C3%A9svil%C3%A1g-szerkezete.html> (26 decembrie 2012)
- Szilágyi N. Sándor 2006. Van-e „szó szerinti” jelentés, és ha nincs, akkor mi az? Előadás a *Metafora, jelentés, trópusok* címmel tartott konferencián. Budapest, 2006. szeptember 28–29.
- Szilágyi N. Sándor 2012. *Jelek és szimbólumok*. Előadás-sorozat harmadéves hallgatóknak. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar. Kolozsvár. http://mnytud.arts.unideb.hu/szilagyi/szimp_embertud/index.html (28 august 2012)
- Talmy, Leonard 2000. *Toward a cognitive semantics*. MIT Press, Cambridge MA.
- Tánczos Vilmos 2006. *Folklórszimbólumok*. KJNT – BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, Kolozsvár.
- Taylor, John R. 2002 : *Cognitive grammar*. Oxford University Press, Oxford.
- Taylor, John R. 2003³. *Linguistic categorization*. Oxford University Press, Oxford. [Third edition.]

- TESz. = Benkő Loránd (főszerk.): *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára*. I–IV. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967.
- Tolcsvai Nagy Gábor 1996. *A magyar nyelv stilisztikája*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2008. Topik, információfolyam, szórend. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Ladányi Mária (szerk.): *Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből. (Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXII.)* Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 455–500.
- Turney, Peter D. 2006. Similarity of semantic relations. *Computational Linguistics* 32(3): 379–416. <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=1174523> (10 iunie 2014)
- Vargyas Lajos (főszerk.) 1988. *Magyar néprajz*. V. kötet. *Magyar népköltészet*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Vizi E. Szilveszter 2002. Az agy és tudat kapcsolata, digitális és analóg ingerületátvivő rendszerek. In: Uő. et al. (szerk.): *Agy és tudat*. BIP, Budapest, pp. 15–30.
- Zalabai Zsigmond 1998³. *Tűnődés a trópusokon*. [Harmadik kiadás.] Kalligram Könyvkiadó. Pozsony.
- Zlinszky Aladár 1911/1961. A szóképekről. In: Szathmári István (szerk.): *A magyar stilisztika útja*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1961, pp. 217–246. [Prima ediție: 1911.]
- Zlinszky Aladár 1914/1961. Stilisztika és verstan. A magyar stílus mintái. In: Szathmári István (szerk.): *A magyar stilisztika útja*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1961, pp. 134–213. [Prima ediție: 1914.]
- Zlinszky Aladár 1918/1961. Szemléleti és hangulati elemek a metaforában. In: Szathmári István (szerk.): *A magyar stilisztika útja*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1961, pp. 247–255. [Prima ediție: 1918.]